

1. De klacht

Klager beschuldigt Beklaagde, naar aanleiding van uitingen over de al dan niet betrouwbaarheid van de ... rapporten, van schendingen op het gebied van wetenschappelijke integriteit, i.h.b. de normen 53, 54 en 55 van de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit (hierna: de Gedragscode), namelijk:

53. *“Wees eerlijk in publieke communicatie en helder over de beperkingen van het onderzoek en van de eigen expertise. Communiceer pas over onderzoeksresultaten aan het algemene publiek als er voldoende zekerheid over de resultaten bestaat.”*
54. *“Wees bij deelname aan het publieke debat open en eerlijk over de rol waarin die deelname plaatsvindt en over de aard en status van die deelname.”*
55. *“Wees open en eerlijk over mogelijke belangenconflicten.”*

Voorts heeft Klager nog de volgende vraag aan de CWI voorgelegd: *“Een meer generieke schending betreft de vraag of de factsheet zich kwalificeert als een wetenschappelijk onderzoek of dat een kwalificatie als bijvoorbeeld een opiniestuk hier meer gepast zou zijn geweest.”*

Beklaagde concludeert dat hij met de factsheet methodologische kritiek heeft geuit en dat de factsheet goed aansluit bij zijn methodologische expertise (art. 53) en ervaring, hij volledig open en eerlijk is geweest (art. 54) en hij geen belangenconflict heeft (art. 55).

Door de CWI wordt de factsheet opgevat als een populairwetenschappelijke publicatie; deze dient daarmee te voldoen aan de eisen vastgelegd in de Gedragscode.

2. Advies CWI

Aangaande beoordeling van de naleving van norm 53 weegt de Commissie mee dat de factsheet wordt opgevat als een populairwetenschappelijke publicatie. De conclusie van Beklaagde had niet verder mogen gaan dan, bijvoorbeeld, dat gebruik is gemaakt van informatiebronnen die mogelijk beïnvloed zijn door bij het onderwerp betrokken belangen, dat onduidelijk is in hoeverre dat invloed heeft op de inhoud van het ... rapport en dat het, gezien de ervaringen in het verleden in andere sectoren (...), noodzakelijk is dit verder te onderzoeken om op basis daarvan, indien nodig, transparante afspraken te maken om niet-integere beïnvloeding te voorkomen. De Commissie is van oordeel dat in beide categorieën van uitingen (met name in de factsheet en in mindere mate in kranten en tijdschrift) sprake is van niet-naleven van norm 53, in het bijzonder wat betreft beperkingen in het onderzoek, waardoor conclusies omtrent bewuste beïnvloeding door de ... voorbarig, want ongefundeerd zijn – zulks bezien in samenhang met norm 38. Ten aanzien van de weging van gebreken in de naleving van norm 53, mede in het licht van norm 38, is de Commissie van oordeel dat op basis van de relevante wegingscriteria, in het bijzonder criteria b. (opzet?), c. (stand van de wetenschap), e. (gevolgen/voordelen voor personen) en g. (aard van de uitingen), geen sprake is geweest van een schending van wetenschappelijke integriteit. Bij de vraag of overigens sprake is van, minder ingrijpend, niet-naleven van normen van wetenschappelijke integriteit, maakt de Commissie onderscheid tussen de uitingen in de factsheet en de uitingen in kranten en tijdschriften.

Wat betreft de factsheet kwalificeert de Commissie het niet-naleven van norm 53, mede in het licht van norm 38, alsmede van wegingscriteria d. (effect op vertrouwen in wetenschap) en i. (positie van de onderzoeker), als bedenkelijk gedrag. De Commissie neigt ertoe de uitingen in kranten en tijdschriften te kwalificeren als een lichte tekortkoming, gezien het uitbrengen van een factsheet met ongefundeerde conclusie in combinatie met aansluitend contact opnemen met media, een en ander zonder begeleiding of advies te vragen van communicatie-medewerkers van de UT. Daarmee is het risico genomen dat de conclusies in de factsheet de boventoon zouden gaan voeren in de media uitingen.

Aangaande beoordeling van de naleving van norm 54 heeft de Commissie niet kunnen concluderen dat norm 54 niet is nageleefd.

Aangaande beoordeling van de naleving van norm 55 weegt de Commissie mee dat het onder A. en B. genoemde Beklaagde had moeten aanzetten tot het geven van een meer transparante verklaring omtrent zijn persoonlijke en maatschappelijke posities. Volgens de Commissie heeft Beklaagde, in de overtuiging van zijn eigen (deels juridisch gestaafde) begrip van belanghebbendheid, ten onrechte nagelaten zich te verplaatsen in de positie van derden en met het oog daarop, door meer duidelijkheid te bieden, de schijn van belangenverstrengeling weg te nemen, of althans derden in een positie te brengen extra kritisch te zijn. Dit is in deze casus temeer van bijzonder belang nu Beklaagde, naar het oordeel van de Commissie, het ... van hetzelfde beticht: onvoldoende transparantie over mogelijke belangenverstrengeling. Het niet-naleven beperkt zich in de opvatting van de Commissie tot het gebrekkig naleven van de zorgplicht om derden voor hun oordeelsvorming voldoende helderheid te verschaffen omtrent mogelijke eigen belangen. Ten aanzien van de weging van deze gebrekkige naleving is de Commissie van oordeel dat geen sprake is van schending – onder meer vanwege het niet-opzettelijk zwijgen over wat anderen in redelijkheid als belangenverstrengeling kunnen zien – maar overigens wel van niet-naleving. De Commissie kwalificeert dit niet-naleven van norm 55 als een lichte tekortkoming. Hierbij heeft de Commissie meegewogen dat ook Klager, ..., uitdrukking heeft gegeven aan onzekerheid over wat in dit verband van Beklaagde mag worden verwacht. Het oordeel van de Commissie draagt er hopelijk toe bij voor de toekomst aan die onduidelijkheid een einde te maken. Het gaat de Commissie te ver om Beklaagde een ernstig verwijt te maken als de verwijtbaarheid in zelfs in de voor hem gezaghebbende kring van Klager, naar thans blijkt, onvoldoende werd onderkend.

3. Voorlopig besluit CvB

Het College van Bestuur nam het advies van de CWI over in het voorlopige besluit, d.w.z. om:

- *“de klacht **ongegrond** te verklaren zover deze stelt dat Beklaagde norm 54 van de Gedragscode heeft geschonden,*
- *ten aanzien van norm 53, mede in het licht van norm 38, de klacht **gegrond** te verklaren en de niet-naleving door Beklaagde te kwalificeren als bedenkelijk gedrag met betrekking tot de factsheet, en als lichte tekortkoming met betrekking tot de uitingen in kranten en tijdschriften,*
- *ten aanzien van norm 55, de klacht **gegrond** te verklaren en de niet-naleving door Beklaagde te kwalificeren als lichte tekortkoming.”*

4. Advies LOWI

Beklaagde heeft het LOWI om advies gevraagd. Het LOWI adviseerde, samenvattend, als volgt:

“Publiek debat

9. Verzoeker heeft met zijn publicatie en media-optreden een bijdrage geleverd aan het publieke debat over transparantie in wetenschappelijke publicaties die door de overheid worden gebruikt ter onderbouwing van beleid. Dit is een belangrijk maatschappelijk thema, waarover veel publiek debat wordt gevoerd. Het LOWI hecht eraan om in zijn algemeenheid op te merken dat als een wetenschapper zich mengt in (gevoelige onderwerpen in) het publieke en wetenschappelijke debat, niet te snel met een beroep op de gedragscode moet worden gesteld dat die wetenschapper daarbij mogelijk de wetenschappelijke integriteit heeft geschonden. Aan Verzoeker komt in het publieke debat immers, net als aan eenieder, vrijheid van meningsuiting toe. Daar komt bij dat het door instellingen voor hoger onderwijs belangrijk wordt gevonden dát wetenschappers zich in het publieke debat mengen. Het is niet de bedoeling van de gedragscode dat wetenschappers omwille van een mogelijke klacht over wetenschappelijke integriteit ervan terugschrikken om zich te mengen in het publieke debat.

Publicatie van Verzoeker

10. Over de publicatie van Verzoeker overweegt het LOWI als volgt. De conclusie van de publicatie begint met een verstrekkende stelling waarover op zijn minst verschillend kan worden gedacht. Het LOWI acht het evenwel niet juist om hierin een schending van een norm (of principe) uit de gedragscode te zien. Hierbij betreft het LOWI de inhoud van de gehele publicatie (en niet alleen die eerste zin uit de conclusie die inderdaad vragen oproept) en het karakter van de publicatie die, zoals Verzoeker terecht heeft benadrukt, vooral bedoeld is om discussie op gang te brengen. Het LOWI oordeelt dus, anders dan de CWI, dat Verzoeker met zijn publicatie geen normen uit de gedragscode heeft geschonden. Van 'bedenklijk gedrag' is geen sprake.

Media-uitingen van Verzoeker

11. Ook in zijn media-uitingen, waaronder een interview voor de radio, heeft Verzoeker naar het oordeel van het LOWI geen normen of principes uit de gedragscode geschonden. Het vermeende persoonlijke belang waaraan de CWI refereert, een mogelijke ... in de 'achtertuin' van Verzoeker waar hij tegen is, is in dit geval vergezocht. Transparantie over mogelijke persoonlijke belangen is van groot belang, maar niet onbegrensd. Bovendien past hier een relativerende opmerking dat elke wetenschapper persoonlijke meningen heeft. Dat betekent niet dat een wetenschapper deze altijd publiekelijk hoeft te maken als hij zich in het publieke debat uitspreekt over die onderwerpen waar hij een persoonlijke mening over heeft. Verzoekers maatschappelijke positie als lid van de ... is volgens het LOWI ook niet iets wat Verzoeker had moeten vermelden. Het LOWI oordeelt dus, wederom anders dan de CWI, dat Verzoeker met zijn media-uitingen geen normen van wetenschappelijke integriteit heeft geschonden. Van een 'lichte tekortkoming' is volgens het LOWI geen sprake.

Conclusie LOWI

12. Het verzoek is gegrond. Het LOWI zal het Bestuur adviseren om in zijn definitieve oordeel de klacht tegen Verzoeker ongegrond te verklaren."

[Het complete LOWI advies is te lezen op de website van het LOWI, via www.lowi.nl, verzoek 2022-14]

5. Besluit CvB

Het College van Bestuur nam het LOWI advies over in het definitieve besluit.

"Het College van Bestuur heeft kennis genomen van het advies van het LOWI inzake de klacht ingediend bij de CWI met kenmerk 2021-04. Concluderende:

- dat het CWI en het LOWI verschillen van inzichten;
*- dat academische vrijheid voorop staat, waarbij er situaties denkbaar zijn waarin duidelijkheid wordt geschapen over gepercipieerde belangenverstremming voordat wetenschappers deelnemen aan het publiek debat, met als gezamenlijk doel het borgen van de wetenschappelijke kwaliteit en reputatie; neemt het College van Bestuur het besluit om het advies van het LOWI met betrekking tot de klacht over te nemen en de klacht **ongegrond** te verklaren, voor zover deze stelt dat de Beklaagde normen 53, 54 en 55 van de Gedragscode heeft geschonden."*

Het College van Bestuur zal met zowel Klager als Beklaagde een afspraak plannen om het definitieve besluit verder toe te lichten.

[De complete geanonimiseerde versie van de klacht is te lezen op de website van UNL, via www.universiteitenvannederland.nl/nl_NL/wetenschappelijke-integriteitcopy.html.]